

Nanine pesmi

Gledališko-plesna predstava

PEDAGOŠKO GRADIVO
pripravila Mojca Redjko

www.sng-mb.si/prvi-prizor

Kazalo

Pred ogledom

O predstavi	3
O Ježku	6
O Nani	9
O Valentini	10
Na predstavo!	12

Po ogledu

Pogovarjajte se	15
Raziskujte	21
Ustvarjajte	32
Bralni seznam	36

»/.../ v tem je ves čar, a tudi zapreka: vse odvisi samo od človeka.«
Foto: Miran Waldhütter.

1 0 predstavi

Nanine pesmi

Koprodukcija Cankarjevega doma in
Slovenskega narodnega gledališča Maribor

45 minut, brez odmora

režiserka in koreografinja Valentina Turcu

avtor pesmi Frane Milčinski – Ježek

avtorja glasbenih aranžmajev Jani Hace, Matija Krečič

avtor veznega besedila Nejc Gazvoda

skladatelji Anja Pavlin, Jan Medle, Peter Penko, Janez Dovč,
Tomaž Okroglič Rous, Jani Hace

avtor videa Rok Predin

scenograf Matic Kašnik

kostumografinja Nataša Recer

dramaturški sodelavec Vili Ravnjak

asistentka koreografije Tanja Baronik

oblikovalec luči Tomaž Premzl

tonski mojster Gregor Mendaš

miks in mastering Danilo Ženko

glasbeni producent Jani Hace

inšpicient Matjaž Marin

ZASEDBA

Nana Milčinski, Bojan Marošević

Baletni ansambel SNG Maribor Ema Perič, Adriana Cioata, Metka Masten, Ines Urošević, Tanja Baronik; Tiberiu Marta, Sytze Jan Luske, Jan Trninič, Vadim Kurgajev, Mircea Golescu, Cristian Popovici, Tim Dolinšek

elektronski bas, elektronska tolkala, kitare, akustična in električna bas kitara, klavir, bas ukulele, programiranje Jani Hace

Simfonični orkester SNG Maribor

dirigent Simon Robinson

koncertna mojstrica Oksana Pečeny Dolenc

Zbor Opere SNG Maribor

zborovodkinja Zsuzsa Budavari Novak

harfa Astrid Kljun

violini Izabela Hace, Matija Krečič

spletna premiera

25. december 2020

priporočena starost 5+

»Kar v srcu imaš rada, vse tebi pripada.«

V *Naninih pesmih* se pretanjeno povezujeta svetova dedka in vnukinje: dedek je otrokov vodnik skozi sence tega sveta in oznanjevalec njegovih čarov, vnukinja je dedkova igriva učiteljica preprostih resnic. Ko Ježek v stihih z vso toplino, kar je premore človeško srce, misli svojo Nano, za vedno ustvarja ljubečo povezanost minljivih življenj in ustvari slavospev otroštvu in otroškemu duhu. V pesmih je zvrhan koš ljubeznivih navihanosti, mesečevih solz, krotjenja morja, zvonkega smeha, čira-čarnih iger, sončnih kažipotov, žlahtnega soka življenjskih resnic, maškarad in modrosti. »Rod rodu si roko podaja« v ljubeči in krhki bližini. Čudovit cikel, posvečen vnukinji Nani, je prvi med Ježkovimi pesmimi doživel uglasbitev: petnajst pesmi je izšlo v slikanici s priloženim CD-jem (Založba Sanje, 2018), s svetlim, božajočim glasom jih odpoje – sedaj odrasla – Nana. Skladbe v predstavi dopolnjujejo iskriivi pogovori dedka in vnukinje, vpeti v številne na videz drobne vsakodnevne situacije, ki jih polno, pisano, občutljivo in prikupno vzpostavlja in povezuje ples. Zgodbo medgeneracijskega odnosa gradijo prizori, ki jih navdihuje iskrena ljubezen – do bližnjega, do umetnosti in do življenja.

Koprodukcijska predstava povezuje dva velika zavoda – Cankarjev dom in tri umetniške enote Slovenskega narodnega gledališča Maribor – v skupni želji ustvariti nepozabno, nežno in igrivo celovito odrsko izkušnjo za mlado občinstvo vseh starosti.

Teme

družina • ljubezen • rojstvo • odraščanje • minevanje
narava • radovednost • domišljija • varnost

Tako gre na sveti brez konca in kraja.
Foto: Miran Waldhütter.

2 O Ježku

Prvič s pohorsko vzpenjačo,
10. 2. 1959 dopoldne.
Foto: Arhiv Večera.

Frane Miličinski se je kot tretji od štirih otrok sodnika in pisatelja Frana Milčinskega rodil 14. decembra 1914 v Ljubljani. Starejša sestra Breda je študirala slavistiko, poročila se je z literarnim zgodovinarjem Antonom Slodnjakom; brat Janez je bil ugleden strokovnjak na področju sodne medicine, mlajši brat Lev psihiater. Oče (avtor *Butalcev*) je bil resen človek, mama pa se je prav rada smejala. Po maturi je Franeta pregovorila, da je šel študirat pravo kot oče. Vpisal se je in hodil samo na predavanja, ki so ga zanimala, izpita pa ni opravil nobenega. Nato se je prepisal na slavistiko, vendar je tudi ta študij opustil.

▶ **Fran Milčinski: Butalci**

<https://www.youtube.com/watch?v=M0kBfRWihUE>

Leta 1936 sta s prijateljem Jožetom Pengovom začela nastopati na radiu kot klovna Ježek in Jožek, leta 1938 pa je začel delati kot igralec v ljubljanski Drami. Kmalu po začetku vojne so ga Italijani aretirali in ga za leto dni poslali v taborišče Belluno. Tam si je okvaril hrbtenico, kar ga je mučilo vse življenje. Ko se je s prijateljico Majo Podkrajšek nekoč vračal z Rožnika, je na Čevljarskem mostu stopil prednjo in rekel: »Greš staviti, da se bova midva poročila?« Ko sta se avgusta 1944 zares poročila, sta šla na poročno potovanje na Rožnik, kjer sta imela za kosilo sir in fižolovo solato, nazdravila pa sta si s kozarcem malinovca. V 44-letnem zakonu sta se jima rodila sinova Matija in Matevž.

▶ **Le poslušaj glas srca**

https://www.youtube.com/watch?v=Gxm_XwEJZHk

Po vojni se je Ježek zaposlil na radiu, leta 1947 pa postal urednik *Pavlihe*. Po vsej Sloveniji je nastopal na literarnih in glasbenih večerih. Sam si je nadel naziv klovna ali »dvorni norec njegovega veličanstva – Človeka«. S svojim značilnim glasom in poudarkom je prepeval ali recital lastne pesmi, ki so prav zvenele samo iz njegovih ust. Jeseni leta 1958, ob 25-letnici humorističnega dela, je prejel naziv *doctor humoris causa*. V časopisnem poročilu o tem dogodku je bilo zapisano: »Biti humorist je težko; biti dober humorist je dvakrat težko; biti umetnik v humorju, je svetla izjema. In ta izjema je Frane Milčinski – Ježek.«

 Narobe svet

https://www.youtube.com/watch?v=s00a_Pug4T8

Pisal je tudi besedila za popevke, ki so se imenitno ujemala z glasbo Mojmirja Sepeta. Prva si je nagrado za najboljšo besedilo na festivalu slovenske popevke prislužila *Zakaj*, ki jo je zapel Lado Leskovar. Naslednje leto je Majda Sepe očarala poslušalce, da so *Uspavanki za mrtve vagabunde* prisodili prvo nagrado občinstva.

 Zakaj

<https://www.youtube.com/watch?v=LT3-ZB71y8Q>

Ne čakaj na maj

<https://www.youtube.com/watch?v=l7HEPepX0y0>

Ko boš prišla na Bled

<https://www.youtube.com/watch?v=bCybChE00Dk>

Po srcu je bil Ježek kot otrok: veroval je v dobro in pošteno, ker je bil sam pošten idealist. Veliko svojega ustvarjanja je posvetil otrokom. Zapisal je: »Po očetu sem podedoval staro uro in ljubezen do otrok. Uro sem prodal, ljubezen do otrok pa je ostala. Tudi do tistih, ki so poredni. In morda imam tiste še najrajši. Saj nikoli ne vem, ali so poredni zato, ker jih imamo premalo radi, ali jih imamo premalo radi zato, ker so poredni ...«

 Za poredne otroke

<https://www.youtube.com/watch?v=ySBxATOLcc0>

Med Ježkovimi deli za otroke je najbolj znana v več jezikov prevedena radijska igra *Zvezdica Zaspanka*. Leta 1959 je izšla v knjigi in zanjo je avtor prejel Levstikovo nagrado z naslednjo obrazložitvijo:

»*Zvezdica Zaspanka* je napisana živo, hkrati pa razodeva važne etične in humane poudarke.«

Posvetil jo je soprogi Maji, ljubkovalno mami:

»Ta knjiga je bila napisana za mojo mami. Zato je njena last! To je važno! Saj mimo teh listov je komaj še kaj dobrega dobila od mene. Frane.«

O *Zvezdici* pa je povedal:

»Moj literarni otrok *Zvezdica Zaspanka* je naredil to, kar naredi toliko in toliko otrok, ko malo dorastejo: ušla mi je zdoma. Igrali so jo po vseh jugoslovanskih lutkovnih gledališčih, pa še v Rusiji, kjer je bila objavljena tudi v almanahu najboljših lutkovnih iger, potem na Poljskem, v Nemčiji, na Češkem, v Švici, Trstu pa v Čilu in Kanadi. Upam, da ta moja *Zaspanka* na poti po širnem svetu daje otrokom, kamor že pride, dovolj veselja, saj imam vse otroke tega sveta rad, kot bi bili moji.«

Zvezdica Zaspanka

<https://www.youtube.com/watch?v=MUH-ADB2hqw>

Zvezdica Zaspanka, režiser Jože Pengov. Lutkovno gledališče Ljubljana, 1955.
Foto: Arhiv LGL, Lutkovni muzej.

Igralec in režiser Jože Gale mu je predlagal zanimivo sodelovanje: po Vandotovi zgodbi *Kekec nad samotnim breznom* naj napiše scenarij za film Kekec in potem v njem odigra še dobrodušnega Kosobrina. Prispeval je tudi besedila za pesmi v filmu. Ko je film prišel v kinodvorane, so ga gledalci z navdušenjem sprejeli. Na filmskem festivalu v Benetkah je bil leta 1952 nagrajen z zlatim levom kot najboljši mladinski film.

Dobra volja je najbolja

https://www.youtube.com/watch?v=3e_OH9ztaBU

Mojčina pesem

<https://www.youtube.com/watch?v=2pbeAV1hRBs>

Napisal je več radijskih iger, npr. *Strme stopnice*, *Dobri stari pianino* (po njej posnet tudi film), in začel sodelovati s televizijo pri snemanju skečev ter zabavnih oddaj (*Misijon dobre volje*, *Viktor, luč!*, *Televizija v šoli* in *Novoletne oddaje*). Dobro se je znašel na mladi slovenski televiziji – sodeloval je že pri poskusnih oddajah na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani.

Leta 1975 je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo na področju radia, televizije, filma in književnosti.

Zadnja leta je imel vse hujše zdravstvene težave. Njegovo srce se je ustavilo 27. februarja 1988.

»Nikakor ne bi maral, da bi bila moja smrt v žalost živim ljudem,« je naročil.

3 0 Nani

Nana Milčinski ustvarja v gledališču, na radiu, filmu in televiziji kot gledališka režiserka, režiserka sinhronizacij risank, dramaturginja, performerka in pevk. Po diplomu iz dramaturgije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo Univerze v Ljubljani se je specializirala za režijo performansa v Belgiji. Od februarja 2020 kot docentka na UL AGRFT poučuje predmet Radijska igra in režija.

Nana o sinhronizaciji

<https://4d.rtvsllo.si/arhiv/nana-milcinski-o-risanki-kalimera/174393844/>

Z delom v gledališču je začela leta 1994, leta 1999 je soustanovila in šest let sodelovala pri gledališki raziskavi *Via negativa*, kasneje je največ sodelovala z Anton Podbevšek teatrom iz Novega mesta. Ustvarila in soustvarila je več uspešnih, tudi nagrajenih gledaliških predstav.

Knjiga o džungli

<https://www.youtube.com/watch?v=JnodLF0YnYQ>

V zadnjih letih je večinoma režirala mladinske opere, npr. *Zmikavt in stara devica*, *Režijska vaja za opero*, *Gospodovalna služkinja*, *Hobit*, *Všeč si mi*, *Ženitev*, pa tudi nekaj odmevnih dogodkov, recimo slavnostno prireditev ob stoletnici Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani.

Livingstonov poslednji poljub

<https://www.youtube.com/watch?v=H8FeJLDtcwM>

Glasbeno pot je posvetila svojemu dedku in legendarnemu satiriku, piscu, humoristu, igralcu, režiserju in šansonjerju Franetu Milčinskemu Ježku. Izdaji singla *Dragi* leta 2012 je isto leto sledila prva plošča *Še ena pomlad*, leta 2014 druga z naslovom *Od tod do veselja*, leta 2018 pa še tretja z naslovom *Nanine pesmi*.

Dragi

<https://www.youtube.com/watch?v=0JB4Fiu5n0M>

»Sama se v predstavi pojavljam in izginjam na različne načine: kot tista Nana, ki sem nekoč bila in nisem več in se je v nekaterih trenutkih le bežno spominjam, ali pa je v drugih še vedno del mene, tako žive kot včeraj,« je zapisala v beležnico ob pripravi predstave *Nanine pesmi*.

4 0 Valentini

Valentina Turcu je klasično izšolana baletna solistka in mednarodno priznana koreografinja. Poleg koreografij in odrskega giba za opere, drame, koncertne dogodke in baletne večere ustvarja celovečerne baletne, koreografske miniaturre in sodobne gledališke uprizoritve. Njen opus priča o izjemni ustvarjalnosti in vsestranski gledališki intuiciji.

Resnica

<https://www.youtube.com/watch?v=HkBSg3WM2kY>

Srečanje

<https://www.youtube.com/watch?v=cUIQppcqL8E>

Čas pomladi

https://www.youtube.com/watch?v=z6ZjZQW1U_s

Ob Dami (intervju v angleščini)

<https://www.youtube.com/watch?v=mkSf7N7BNP0>

Valentina se je rodila v Zagrebu, njeno globoko strast do gledališča in plesne umetnosti sta v otroštvu spodbujala oče Marin Turcu in mama Maja Srbljenović Turcu, oba priznana baletna plesalca. Po osnovni baletni izobrazbi se je izpopolnjevala na prestižni inštituciji BÉjart Balet v Lozani, kjer je razvila svoj edinstveni koreografski rokospis in plesno ekspresivnost. Po vrnitvi v Slovenijo se nam je za vedno vtisnila v spomin z nastopom v Clugovem koreografskem prvencu *Tango*, nato še v solističnih vlogah klasičnega in neoklasičnega baleta ter sodobnega plesa.

Carmen (1992)

<https://www.youtube.com/watch?v=oawk8D6t5hA>

Leta 2007 je za mariborski Balet ustvarila svoj večvrstni koreografski prvenec *La Callas*. Sledile so psihološko poglobljene in estetsko dovršene koreografije, med njimi *Carmen* (HNK Split, 2011; SNG Maribor, 2014; Augsburg, 2017), *Bolero* (HNK Split, 2011), *Romeo in Julija* (na glasbo Sergeja Prokofjeva, SNG Maribor, 2013; Latvijsko narodno gledališče v Rigi, 2014; Metz Métropole, 2015). Za slednjo, po mnenju strokovne komisije prelomno za razvoj baletne umetnosti, je leta 2013 prejela prestižno nagrado Pie in Pina Mlakarja.

Carmen (2011)

<https://www.youtube.com/watch?v=yG3iWjf7TNg>

Romeo in Julija (2013)

https://www.youtube.com/watch?v=BGxDo-1_foc

Sledijo še dramski baleti *Ana Karenina* (HNK Zagreb, 2014), *Nevarna razmerja* (koprodukcija Dubrovniškega poletnega festivala, Festivala Ljubljana in SNG Maribor, 2014), *Jevgenij Onjegin* (SNG Maribor, 2016), *Don Giovanni* (z Juliem Arozareno, v adaptaciji glasbene partiture W. A. Mozarta, Latvijski narodni balet v Rigi, 2017), *Smrt v Benetkah* (koprodukcija HNK Zagreb in SNG Maribor, 2018) in *Dama s kamelijami* (na glasbo F. Schuberta v reorkestraciji in aranžmaju A. Puškareva, Janáčkovo gledališče v Brnu, 2020), ki je bila po mnenju strokovne revije *Dance Europe Magazine* uvrščena med pet najboljših baletnih premier v letu 2020.

Smrt v Benetkah

<https://www.youtube.com/watch?v=8COiaNCoz94>

Dama s kamelijami

<https://www.youtube.com/watch?v=AFJZRi-4IZA>

Za svoje umetniške dosežke je prejela še vrsto drugih prestižnih nagrad: nagrado hrvaških dramskih umetnikov za najboljšo predstavo in koreografijo v letu 2019 za režijski prvenec *Tramvaj poželenje* (HNK Varaždin), nagrado Prešernovega sklada (2018), Glazerjevo listino (2017), nagrado Orlando (Dubrovniški poletni festival, 2016), nagrado Latvijas Gāze za najboljšo uprizoritev sezone 2014/2015 za balet *Romeo in Julija*, nominacijo za nagrado Kjoto (nagrada za inovativnost in sporočilnost plesnega gledališča) za isti balet.

Osrednje vodilo predstave *Nanine pesmi* je našla v ljubezni:

»Ljubezen, ki jo še danes čutimo do Frana Milčinskega Ježka, ljubezen, ki jo je on čutil do svojega ustvarjalnega poslanstva, ljubezen – v vsaki njegovi besedi jasna, nesebična in čista – do njegove vnukinje Nane, ljubezen, ki je otroška, realna in človeška in vsem nam tako ultimativno potrebna. Prizori v predstavi so tako na vse možne načine povezani z ljubeznijo. Želela sem ustvariti magično, poetično, subtilno predstavo. Kot nekakšen sprehod po spominih v popolnoma novem gledališkem žanru. Presenetilo me je to, da me je, medtem ko sem ustvarjala prizor za prizorom, predstava preoblikovala kot ustvarjalko, soustvarjala je lastno Vesolje in nas prebujala z mnogimi sporočili.«

Valentina v svojem templju – gledališču.
Foto: Grgo Jelavić, Pixsell (Arhiv Varazdinski.hr).

5 Na predstavo!

Nanine pesmi so označene kot glasbeno-plesna predstava. To pomeni, da sta najpomembnejša uprizoritvena gradnika glasba in ples, besedilo pa je v glavnem sestavljeno iz pesmi.

GLASBA

V predstavi, kot napoveduje kolofon, glasbo izvajajo:

- Simfonični orkester SNG Maribor
- glasbeni solisti
- pevska solistka
- Zbor Opere SNG Maribor

Simfonični orkester je največja glasbena zasedba okoli osemdesetih glasbenikov. Prvi med njimi se imenuje koncertni mojster, pogosto tudi prva violina – v simfoničnem orkestru je koncertni mojster vedno violinist! To pa ni samo prestiž, temveč nosi predvsem veliko odgovornost za tekočo izvedbo vaj, uglašenost celotnega orkestra, solistične odlomke v skladbah idr.

Nanina prva violina

<https://www.youtube.com/watch?v=xvx0YEPXC7g>

Za ubranost koncertne izvedbe skrbi dirigent, ki s paličico vodi orkester. Pred seboj ima zapis skladbe – partituro. Z gibi določa hitrost (tempo), vstope posameznih inštrumentov in skupin inštrumentov ter njihova ritem in dinamiko.

Nanin dirigent

<https://www.youtube.com/watch?v=fDeqCnjXOHO>

Simfonični orkester vključuje:

- pihala: pikolo, flavte, oboe, angleški rog, klarinete, basovski klarinet, saksofon, fagoti, kontrafagot
- trobila: rogove, trobente, pozavne, evfonij, tubo
- tolkala: timpane, vojaški boben, tenorski boben, veliki boben (*gran cassa*), činele, tamtam, triangel, leseni blok (*wood block*), tamburin, zvončke, ksilofon, vibrafon, zvonove, marimbo
- glasbila s tipkami: čelesto, klavir
- strunska glasbila: harfe, violine I, violine II, viole, violončela, kontrabase

Nanin orkester pa vključi še sodobne glasbene inštrumente: elektronski bas, elektronska tolkala, kitare, akustično in električno bas kitaro ter bas ukulele.

V predstavi slišimo tudi dva solistična inštrumenta, in sicer harfo in violino.

Pozorno poslušajte inštrumentalno glasbo in skušajte prepoznati nekatere od naštetih inštrumentov.

Glasba za *Nanine pesmi* je obstajala že pred predstavo: izšla je skupaj s slikanico pri Založbi Sanje (2018) in ima več skladateljev. Vendar glasba na zgoščenki ni v obsežni orkestrski izvedbi, za orkester jo je bilo treba preurediti – aranžirati. To sta napravila Jani Hace in Matija Krečič.

Nanin aranžer 1: Arestantova oda stenici

<https://www.youtube.com/watch?v=IGRkhmFvJko>

Nanin aranžer 2: Sanje o zvezdi

<https://www.youtube.com/watch?v=uee3oDWYqsl>

Prisluhnite kateri od pesmi na zgoščenki *Nanine pesmi* in pozorno spremljajte priredbo v predstavi.

Ježkove besede poje Nana, spremljavo pa zapoje tudi Zbor Opere SNG Maribor.

Oporni zbor ima podobno nalogo kot simfonični orkester, razlikuje pa se v inštrumentih – izrazilo pevcev je glas. V zboru so zastopani različni glasovi, osnovni so:

- ženski: sopran (najvišji péti glas), mezzosopran, alt
- moški: tenor, bariton, bas (najnižji péti glas)

Poleg zboristov péta glasbena dela izvajajo še solisti. Tudi njih prepoznamo in poimenujemo po značilnih glasovih, npr. sopranistka, basist.

Pozorno poslušajte tudi vokalno izvedbo. Kateri/čigavi glasovi prevladujejo?

PLES

Na odru poleg dveh igralcev – ena od obeh je čisto ta prava in izvirna, danes odrasla Nana – nastopajo člani Baletnega ansambla SNG Maribor.

Katere like upodabljajo?

Ali koreografija odraža samo značaje oseb ali pa kompozicije skupinskih prizorov sporočajo tudi o časih, prostorih, priložnostih, razpoloženjih in odnosih?

POEZIJA IN PROZA

V predstavi se prepletata dve obliki besedila: v verzih in v prozi. Avtor verzov (pesmi) je Frane Milčinski Ježek, (mestoma vezane) dialoge med dedkom in vnukinjo pa je napisal Nejc Gazvoda.

Kako, mislite, nastopajoči izvajajo vsako obliko besedila? (Ob tem ne pozabite na ples.)

Ali predstava, ki jo gradijo pesmi, izraža zaokroženo zgodbo (= zaporedje dogodkov)?

Kako si predstavljate povezavo glasbe, plesa in besede?

VIDEO

Videoprojekcije sicer niso posebna novost v gledališču, so pa zaradi učinka ključne – smiselno dograjujejo odrsko podobo in dejanje ter zaokrožijo atmosfero predstave.

Umetnik

<https://rokpredin.com/The-Artist>

Med ogledom spremljajte tudi video vsebine v ozadju. Bodite pozorni na motive, slog in povezavo z drugimi uprizoritvenimi elementi.

Čindrasa, čindrasa.
Foto: Miran Waldhütter.

6 Pogovarjajte se

O DOŽIVLJANJU PREDSTAVE

Pogovorite se o predstavi: najprej o vtisih, nato o posebnostih, ki so jih mladi gledalci zaznali.

Kaj je bilo komu posebej všeč? Zakaj?

Kaj pa ne? Zakaj?

Kaj je posebnost predstave, kateri so njeni najizrazitejši uprizoritveni elementi?

Kako in s pomočjo katerih sredstev prizori prehajajo eden v drugega?

Kateri prizor se vam je zdel posebej duhovit? Kateri posebej ganljiv? In kateri vam je bil najljubši?

Nato ustno obnovite dogajanje (lahko skupaj), poskusite nanizati čim več prizorov v kronološkem zaporedju.

Opisujte vse, kar ste videli v predstavi: osebe, njihovo gibanje, gestikulacijo in mimiko, glasbo, zvoke, besede, scenografijo, projekcijo, rekvizite, kostume, svetlobo in svetlobne spremembe, spremembe prostora, razpoloženja ...

Izpostavite tista sporočila, ki se vam zdijo posebej zanimiva oz. pomembna.

Lepo je, kadar se prosti pogovor o predstavi konča z zapisom (vsaj ene) lepe misli vsakega gledalca. Poskusite!

**Misli lahko zberete in jih posredujete na naslov balet@sng-mb.si (za Valentino).
Ustvarjalce predstave boste zelo razveselili.**

O ELEMENTIH PREDSTAVE

Glasba

Zaporedje dogodkov, razpoloženje oseb, celovito atmosfero vodi sodobna glasba na posnetku. Posneli so jo Simfonični orkester in Zbor Opere SNG Maribor, glasbeni solisti in seveda Nana kot pevska solistka. Kako deluje glasba? Ali ustvarja *monumentalen* vtis?

Kateri inštrumenti izstopajo? V katerih prizorih? Zakaj?

Ali imajo inštrumenti svoj značaj? Kakšnega? (Naštevajte, opisujte, predlagajte.)

Vse skladbe imajo tudi péto besedilo.

Kako se vam to zdi?

Ali so pesmi spevne? Grede »v uho«? Kaj pomeni ta izraz?

Ples

Kako se osebe na odru gibajo?

Ali plesalci plešejo sami? Kdo? V katerih prizorih?

Pa v parih in skupinah?

Ali so njihovi gibi enaki/enotni?

Kako se razlikujejo plesni/gibalni izrazi različnih likov (npr. otrok in odraslih ...)?

Ali ples izraža tudi čustva? S katerimi izraznimi sredstvi plesalci nakazujejo čustva likov?

Opišite plesni prizor, ki se vam je zdel najbolj:

- A. ljubeč,
- B. igriv,
- C. ganljiv.

Ali ste opazili povezanost glasbenih in plesnih motivov? Kako se povezujejo?

Kaj pa ples in besede? Se spomnite, kako so zaplesani verzi: »Z močno roko jo dvigne visoko, visoko nad rame, vse više in više, do vrha hiše, visoko brez konca, skoraj do sonca.«

Ali izvajalci kdaj zapustijo oder?

Ali vam je ostal v spominu kak izrazit ponavljajoči gib? Čigav? Kaj pomeni? (Pokažite/izvedite ta plesni/pantomimični gib.)

V katerem prizoru se zdi ples najbolj ekspresiven?

Kako plešejo prikazni v Naninih sanjah, na kaj spominjajo? In kaj naredijo, ko se Nana zbudi?

Katera plesna sredstva umeščajo zgodbo v prostor in čas? (Namig: tempo, ritem, število plesalcev, kompozicije ...)

Katera neplesna sredstva podpirajo to umestitev? (Namig: svetloba, glasbeni aranžmaji, video ...)

Besedilo

Besedilo v predstavi je delo dveh avtorjev:

- *Nanine pesmi* Franeta Milčinskega Ježka
- vezno besedilo Nejca Gazvode

Ali razločite med obema? Kako je besedilo na odru izvedeno?

Ali je besedilo glavni vodnik skozi prizore in razpoloženja?

Ali se besedilo zmeraj sklada z drugimi uprizoritvenimi elementi ali so si kdaj tudi v nasprotju?

Na kakšen način so recimo uprizorjene nedosegljiva luna, sanje, domišljija? Kaj o tem (v refrenu) pove ded?
Kako govorijo kamni, ko so sami?
Kaj pa drevesa?
Kateri naravni pojav ponazarja minevanje življenja?
Kako govorita ded in Nana, potem ko ded odide?
Sanjavo melanholičen in hkrati neomajno realen zaključni refren »Tako gre na sveti ...« zapoje tudi operni zbor, s čimer ga dodatno poudari. Ob tem se osebe na odru poslavljajo ena od druge, sledi še učenje vožnje kolesa. Kakšno je sporočilo tega celotnega prizora?
Se vam zdi ta misel tragična? Realna? Tolažilna?
O čem pa ded in Nana govorita v zadnjem pogovoru? Kje sta?
Katero pomembno metaforo za človeka uporabi ded v tem dialogu?
Kako razumete misel »Rod rodu si roko podaja«?

Scenografija

Scenografija je skromna in funkcionalna – poleg velikega belega kavča prevladuje videoprojekcija na dnu odra.
Ali ste si zapomnili še drugo opremo, tudi rekvizite? Katere?
Naštejte dogajalne prostore.
Kaj vse predstavlja kavč?
Kako videomotivi zaokrožujejo vsebino in razpoloženje prizorov?
Kateri motiv recimo predstavlja uvodno novico?
Katero perspektivo uporablja video? (Namig: posredni pogled.)
Kako svetloba sooblikuje prostor? In atmosfere?
Kateri prizor je najtemnejši? Zakaj?
Kateri scenski element se vam zdi najbolj izviren? Pomenljiv?
Duhovit?
Kateri elementi ponazarjajo letne čase?
Katera je zaključna videopodoba in kakšna je njena povezava s sporočilom?

Kostumi

Kostumi so stilizirani. To pomeni, da simbolno nakazujejo statuse, značaja in druge lastnosti oseb (samo oseb?).
Igriva, ljubka in otroška Nana je npr. oblečena v lahkotno oblekico, nato v starinske kopalke, na koncu pa v ljubek korzet in lahkotno krilce enake barve. Katere? Vmes nosi belo obleko. V katerem prizoru, zakaj?
Kaj pa ded?
Kako so oblečeni plesalci? Katere barve kostumov prevladujejo?
Ali se tudi oni preoblečejo? Zakaj?
Kaj predstavljajo njihovi kostumi? Kako izgleda plesni ansambel, ko je

skupaj na odru?

Ali kostumi pomagajo tudi pri definiranju dejanj? (Namig: rokavčki.)

Kaj pa pri umeščanju v dogajalni čas? Kdaj se predstava dogaja?

Kateri kostum vam je najbolj všeč? Zakaj?

O DEDKU IN NANI

Medgeneracijski odnos, kot ga v ciklu *Naninih pesmi* oriše Ježek, je kar poseben, predstava pa ga skuša še razigrati in obogatiti.

Nana Milčinski je pred premiero rekla, da je tak odnos mogoč med ljudmi, ki nosijo v sebi mir – med tistimi na začetku in tistimi na koncu. Kaj je želela povedati s tem?

Kako bi vi opisali odnos med dedkom in vnukinjo v predstavi?

Koliko sta recimo stara dedek in Nana v pesmih?

Koliko dedkov je na odru? In koliko Nan? Katere perspektive gledalcev vpelje takšna odrska postavitvev?

(In katere druge osebe prepoznate poleg njiju?)

Se spomnite uvodnih dedkovih skrbi? Kaj vse bo moral znati zdaj,

ko je postal ded? In kako razume svojo novo nalogo – kaj bo kot dedek počel?

Ali je dedek resen in odmaknjen ali igriv? Kateri prizor to recimo pokaže? (Namig: *Vesolje brez konca in kraja*.)

Kje obstaja to vesolje in kdo v njem vlada?

Kdo ima močnejšo voljo – dedek ali Nana?

Skozi njuno igro vlog najlaže prepoznavamo vzajemno ljubeč odnos med ostarelim dedkom in otroško Nano.

Nana npr., kot da bi bila odrasla, (v pesmi *Poletni spomini*) ošteva morje, ker »kozolce obrača, to vendar se ne sme«. Nana ne želi biti *huda*, a opravlja odgovorno nalogo, ker bi morje s takim obnašanjem utegnilo razjeziti deda! Kateri sporočilno pomemben motiv vpeljuje ta prizor? (Namig: v povezavi z letnimi časi.)

Kje pa je poudarek nagajivosti morja v plesnem delu predstave? Ali se oddalji od besedila?

Ali se spomnite še katerega primera, ko se Nana igra, da je odrasla?

Kdaj se dedek in vnukinja pogovarjata po telefonu? Kaj to pomeni?

Kaj pa ponazarja »ta čudni« vrtiljak? Kam se kdo na njem pelje?

Zakaj se Nana boji pošasti? Kaj ji v sanjah svetuje ded?

Kakšna mora biti po dedovem prepričanju pustna maska?

Ali po dedovem mnenju obstaja en sam prav?

Deda pove Nani, da »tako gre na sveti brez konca in kraja«. Kaj želi povedati? In kako na to reagira Nana?

Kakšna je njuna skupna podoba? (Namig: »Sedela sva tam kot

velika portretna slika: Nana – Pomlad in jaz starina – dedek Zima ...«)

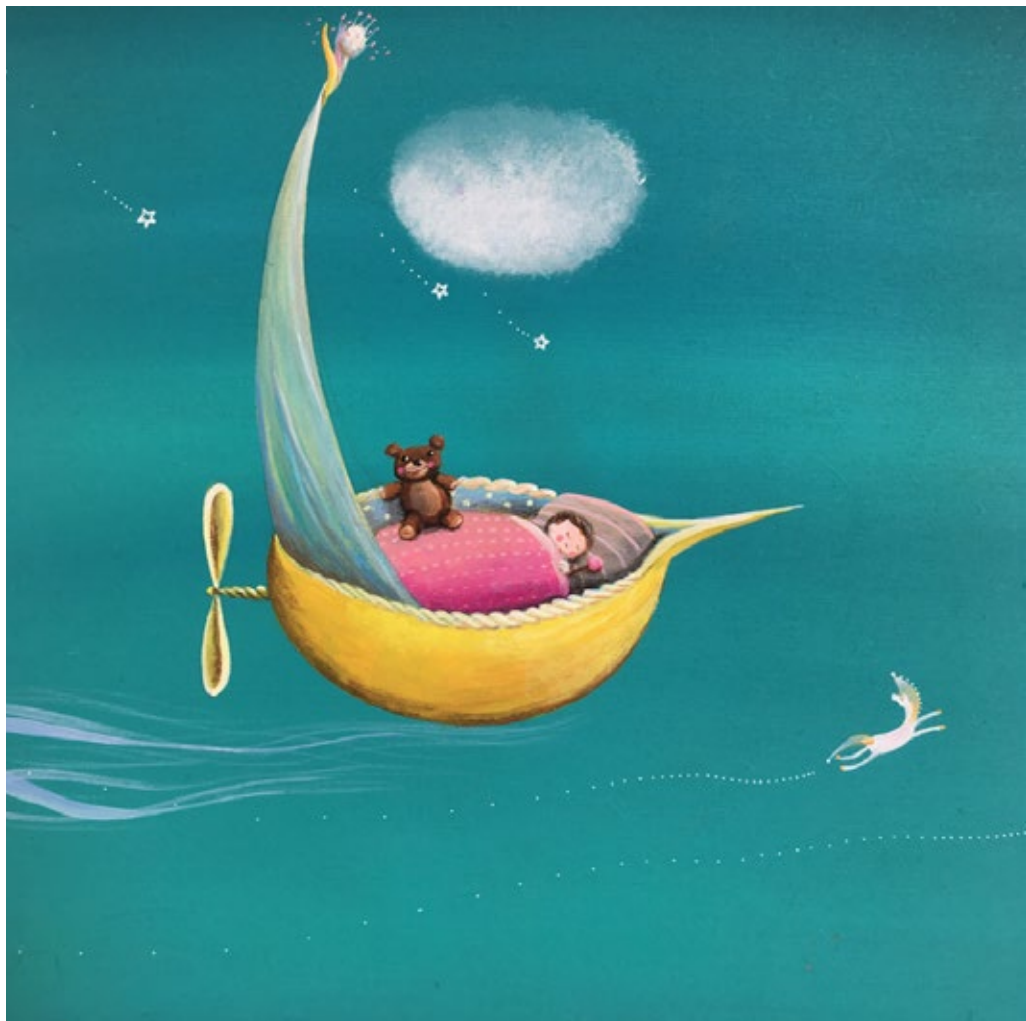
Na koncu ugotovita, da sta samo drobna člena v verigi. V kateri verigi? In katero plesno sredstvo to misel pretresljivo točno ponazori?

O TEMATIKI

Pogovarjajte se o ključnih temah, ki jih predstava obravnava, in skušajte ugotoviti, kateri prizori, elementi, sredstva in osebe/like najpomembneje izražajo posamezne teme.

(Namig: družina, ljubezen, rojstvo, odraščanje, minevanje, narava, radovednost, domišljija, varnost.)

Katere druge teme še prepoznate v predstavi?

Ilustracija iz slikanice *Nanine pesmi*, ilustratorka Mojca Sekulič Fo (Sanje, 2018).

O LOČITVENI STISKI

Nanino tesnobo, ko »ni ata, ni«, pa tudi strah, da se ded oddaljuje, lahko izkoristite za obravnavo najpogostejše otroške stiske.

Separacijska tesnoba je stiska, ki jo otrok izkuša, kadar je ločen od svoje matere ali očeta. Ta tesnoba je del razvoja vsakega otroka, zato je nujna in neizogibna, kar pomeni, da v določeni meri prizadene vsakogar. Simptomi separacijske tesnobe se pogosto začnejo pojavljati pri spremembi rutine ali ločitvi od ljubelega človeka (npr. odhod v vrtec, odhod v šolo, selitev, ločitev staršev, smrt bližnjega).

V ustvarjalnem okviru je v veliko pomoč obračanje perspektiv in usmerjanje pozornosti na celoto namesto fiksacije na izgubljeno. Zgled v *Naninih pesmih* postavi Ježek, npr.:

- Šaljivo opisuje atove naloge v odsotnosti, predvsem pa poudari njegovo vrnitev: »Ata služi piškote in druge dobrate /.../«; »Brž ko zasluži cekin iz papirja, kot burja pridirja /.../«; »Z močno roko jo dvigne visoko /.../«
- Vpelje motiv spomina kot mostu med prisotnim in odsotnim: »Ko vse premine, vse se prelije, poletne spomine prekrije jesensko nebo. // Lej pretepača, kozolce preobrača, da se vse trese. To vendar se ne smel!«; »Sedela sva tam kot velika portretna slika: Nana – Pomlad in jaz starina – dedek Zima ...«
- Prikaže tok življenja kot naravni pojav, pogosto ga poveže z letnimi časi: »Potlej pomlad, zavita v cvetje, potlej pomlad zori v poletje, zima pa mora umreti.«; »Tako je na sveti brez konca in kraja,« in doda v tolažbo: »Ne joči, Nana, mar počaj, da spet nam maj nalije upov in nad, saj maja se vsaka zima odtaja. Ne joči, Nana, mar počaj, saj spet bo maj!«;
- Predstavi ločitev kot širšo in globljo povezavo: »Rod rodu si roko podaja ...«

Priporočeno ravnanje odraslih običajno zajema skrbno načrtovanje dnevnih dejavnosti, pozorno poslavljanje in mahanje v slovo, spodbudo za prinašanje najljubše igranje v vrtec ali šolo, jasno napovedovanje načrtovanih premikov ipd.

7 0 predstavi

GLASBA (NA ODRU, V FILMU)

Beseda glásba je v slovenščini izpeljanka iz besede glas. Sopomenka je múzika – iz grščine μουσική τέχνη; mousike techne, v dobesednem prevodu umetnost muz. Razlagamo je lahko na različne načine:

- urejeno in oblikovano zaporedje tonov, zvenov in šumov (umetnost);
- družbeni pojav (sociologija);
- platonični ideal, ki izvira iz višje resnice (filozofija).

Praviloma jo ustvarjajo petje, zvoki glasbenih inštrumentov, oponašanje naravnih zvokov in ritem.

Glasba je sprva služila za ohranjanje tradicije, posredovanje izročila na interaktiven, estetski, komunikativen način – ljudska glasba. Glasba je urejeno zaporedje tonov in harmonij, ki (večinoma) sproža ugodje. Ustvarjajo jo skladatelji, poustvarjajo pa glasbeniki s pomočjo zvokov glasbil in/ali človeškega glasu. Zvok nastane ob nihanju prožnega materiala: če so tresljaji enakomerni, nastanejo zvoki z določljivo višino (toni); če so tresljaji neenakomerni, nastanejo zvoki z nedoločljivo tonsko višino (šumi). Že antični Grki so glasbo razumeli kot povezavo umetnosti in znanosti (npr. akustika, matematika). Danes jo proučujejo različne vede: akustika, glasbena teorija, muzikologija, etnomuzikologija, glasbena zgodovina idr. Umetniška glasba – v obliki, izvedbi in namenu – se je skozi čas močno spreminjala. Na to je v 20. stoletju močno vplival izum radia, ki je glasbo približal področju zabavne in medijske industrije.

Več o glasbi in glasbilih najdete tudi tukaj

www.sng-mb.si/f/docs/predstave-opera-balet/Pedagoska-gradiva-Prvi-prizor-Peter-in-volk.pdf

www.sng-mb.si/f/docs/predstave-opera-balet/Pedagoska-gradiva-Prvi-prizor-Kekec.pdf

Poslušajte filmsko glasbo

<https://www.youtube.com/watch?v=bUL8NQy-3gw>

Poskušajte ugotoviti, iz katerih filmov je.

Spomnite se znanih slovenskih napevov, povezanih s knjigami in filmi. Poslušajte jih. (Namig: Maček Muri ...)

Po izdaji slikanice *Nanine pesmi* z ilustracijami Mojce Fo v spremstvu zgoščenke (Sanje, 2018) je ob predstavi izšel tudi album *Nanine pesmi za balet* z glasbenimi aranžmaji za orkester.

Nosilec glasbe je USB ključek – poslušajte in se spominjajte predstave.

BALET

Beseda balet izvira iz renesančne Italije. Mali plesi so bile razkošne predstave, ki so jih prirejali na dvoru. Izvajali so jih dvorjani, sestavljene pa so bile iz recitacij, glasbe in plesa. Plesali so s koraki takratnih družabnih plesov. Baleti so postali priljubljeni na vseh evropskih dvorih, zlasti pa v Franciji, kjer so pod vodstvom Balthasarja de Beaujoyeuxa oktobra leta 1581 uprizorili svečano plesno dramo Ballet comique de la reine, ki jo zgodovina baleta šteje za prvo baletno predstavo. Plesali so na sredini velike dvorane, gledalci so gledali plesalce zviška, zato so se koreografi osredotočali na figure – na gibanje v prostoru in na tloris gibanja. Matematika in geometrija sta postali bistveni del francoskega baleta tiste dobe, plesalo se je v vrstah, krogih, kvadratih ... V zgodbah pa je bilo vse polno junakov in mitoloških bitij iz davnih časov.

Ballet comique de la reine

<https://www.youtube.com/watch?v=XCzIWfhEOME>

Dvorni balet je doživel vrh razcveta v času vladavine kralja Ludvika XIV., ki je bil tudi sam navdušen plesalec (pri petnajstih letih je plesal kot Sonce v *Baletu noči*, kar mu je prineslo vzdevek Sončni kralj). Plesali so še vedno plemiči, njihove sposobnosti in kostumi pa niso dovoljevali ne visokih skokov ne hitrih obratov. S plesom niso izražali čustev ali vsebine, za to so poskrbeli kostumi in besedilo. Plesno telo je bilo ljubek, a omejen inštrument za prikazovanje osebne gracilnosti in družbene pomembnosti. Zaradi velike priljubljenosti baleta so kmalu začeli prirejati tudi predstave za meščane (in z vstopnino). Zaradi gneče so začeli postavljati odre. Spremenile so se zahteve gledalcev: geometrija ni bila več tako pomembna, želeli so izpiljene plesne gibe in visoke skoke. Začela se je profesionalizacija plesalcev nekateri plemiči so se odločili, da se bodo ukvarjali samo s plesom.

Kralj, ki je izumil balet (v angleščini)

<https://www.youtube.com/watch?v=NTJlIFhg85Q>

V Franciji so ustanovili Kraljevo akademijo za ples (1661), v kateri so razvijali teorijo baleta (utrdili so načelo odprtih pozicij, določili imena korakov ipd.), praktično učili plesalce in (prvič!) tudi plesalke. Proti koncu 18. stoletja so

se zgodile bistvene spremembe. Plesalci so želeli pokazati svoje tehnično znanje (tudi s krajšimi in lažjimi kostumi, konec je čevljev s peto), koreografi pa so želeli balet, ki bi z gibom izražal tudi vsebino, čustva, značaje. To je uspel uveljaviti koreograf in teoretik Jean Georges Noverre, ki je povezal ples z dramsko umetnostjo; zagovarjal je balete, v katerih so gibi spregovorili ognjevito in energično. Iz tega obdobja izhaja balet Navihanka, ki velja za prvi komični balet, ohranjen do današnjih dni.

 Zakaj je Navihanka priljubljena (v angleščini)

<https://www.youtube.com/watch?v=e14z9bJD04o>

V začetku 19. stoletja so se v umetnosti pojavili novi tokovi, v literaturo je vstopil mali človek. Koreograf Marius Petipa je v ospredje postavil balerino, plesalca pa pustil v ozadju (kot v romantičnih baletih). Zahteval je veliko tehničnega znanja, njegove baletne variacije so bile virtuozne in so še danes merilo znanja in veščin plesalk. Čeprav je bilo variacij za moške manj, so bile prav tako zahtevne, plesalci so morali izkazati izredno tehniko in moč. Pri duetnem plesu je upočasnil tempo, da so plesalke lahko pokazale vratolomne položaje, plesalci pa moč, ko so jih dvigali in prenašali. Petipa je sodeloval z velikimi skladatelji svojega časa – Čajkovskim, Glazunovom, Rimski-Korzakovom. Koreografil je balete kot *Bajadera*, *Don Kihot*, *Pepelka*, *Giselle*, *Coppelia*, *Sen kresne noči* ..., višek pa predstavljajo trije baleti na glasbo P. I. Čajkovskega: *Hrestač*, *Trnuljčica* in *Labodje jezero*, vsi trije se še danes izvajajo na vseh pomembnih baletnih odrih sveta. Iz tega časa izhaja nekaj plesalk in plesalcev, ki predstavljajo klasični ideal, npr. Tamara Karsavina, Ana Pavlova, Mihail Fokin, Agripina Vaganova idr.

 Labodje jezero

<https://www.youtube.com/watch?v=ziPg0-31eno>

Začetek 20. stoletja je prinesel spremembe družbenega reda. V novonastali Sovjetski zvezi so uprizorili revolucijo v baletni obliki, npr. v baletih Rdeči vihar in Boljševiki, s težjim, bolj agresivnim gibanjem. Plesalec si je povrnil enakovreden položaj v predstavi, ni bil več le balerinin partner, tudi po zaslugi znamenitega plesalca Rudolfa Nurejeva. Koreografi so lepoto in resnico iskali v novih linijah in ritmih. Lotili so se predelave klasičnih baletov, zavračali so pravljичnost.

 Rudolf Nurejev, ples v svobodo (v angleščini)

<https://www.youtube.com/watch?v=LAqmm9rAPXk>

Nekoč enotni balet se je začel cepiti v različne smeri, v različne baletne stile. George Balanchine je ustvaril značilen ameriški slog – dolg, hiter, težek, brez čustev. Frederick Ashton je utemeljil bistvo angleškega stila – nadrobnegega, liričnega, jedrnatega. Iz tega obdobja so znani Vaclav Nižinski, Galina Ulanova, Maja Pliseckaja, Natalija Makarova, Mihail Barišnikov, Kenneth Macmillan idr.

Dragulji, pas des deux (George Balanchine)

<https://www.youtube.com/watch?v=DS0sjLYaA88>

Romeo in Julija, balkon (Frederick Ashton)

<https://www.youtube.com/watch?v=bLAGLWu4lTY>

Romeo in Julija, balkon (Kenneth Macmillan)

<https://www.youtube.com/watch?v=7zXfYygXX0I>

Predstave iz 20. stoletja so bile prehod iz klasičnega baleta, ki zahteva tehnično briljanco in aristokratsko spretnost, v moderni balet s primarnimi čustvi, zaprtimi pozicijami in sproščenim trupom. Razvoj tudi danes ohranja balet živ, tudi v načinu pripovedovanja zgodb. Nastajajo nove koreografije, novi plesni elementi, spreminja se izraznost plesalcev – cenjeni so tisti s širokim plesnim razponom, ki plešejo različne stile, obvladajo osnove dramske igre in akrobatike. Klasični balet se preko modernih pristopov spogleduje s sodobnim plesom, razvije se posebna zvrst – sodobni balet.

Plesni izraz v predstavi *Nanine pesmi* je sodoben neoklasični baletni gib, ki nosi bogat dramski naboj, sicer značilen za celovečerne klasične baletе. Posebnost Valentininega ekspresivnega giba je v njegovem čustvenem izvoru, kar ga odmika od fabulativne ilustracije in ga približuje abstraktnější naravi sodobnega plesa.

Nevarna razmerja (2014)

https://www.youtube.com/watch?v=v11wG3_Wlcc

KOREOGRAFIJA

Koreografija ima v plesni predstavi podobno vlogo kot režija pri dramski, lutkovni, operni ipd.

Koreografija je umetnost oblikovanja zaporedja gibov fizičnega telesa na osnovi vzgibov, premikov in oblik. Ne omejuje se na polje baleta, plesa, temveč je pomembna tudi na drugih področjih, npr. pri glasbenem in dramskem gledališču, kinematografiji (vključno z animiranimi filmi), gimnastiki, umetnostnem drsanju in plavanju, paradah, modnih revijah idr. V plesu jo bolj točno poimenujemo plesna koreografija ali plesna kompozicija. Njen namen je ustvariti organsko celovitost, ritmične poudarke, tematske variacije in ponovitve. Vključuje določanje plesalčevih položajev in premikov v prostoru in času, obliki in energiji, pogosto brez besed in znotraj čustvenega konteksta. Gibalni jezik temelji na plesnih tehnikah baleta, sodobnega, jazzovskega, hip-hop, folklornega, tehno in pop, tudi obrednega plesa, pantomime, na naključnih gibih iz vsakdanjega življenja ali stiliziranih gibih, ki sicer služijo neplesnim namenom (npr. znakovni jezik gluhih).

Ime, ki izhaja iz grških besed χορεία (chorea = krožni ples, izpeljanka tudi

kólo) in γραφή (grafi = pisati, pisanje), dobesedno pomeni plesno pisanje, pisanje plesa. Beseda koreograf je bila za poimenovanje umetniške funkcije prvič uporabljena kot oznaka prispevka Georga Balanchina v broadwayski predstavi *On Your Toes* (*Na prstih*) iz leta 1936.

Na prstih v Hollywoodu

https://www.youtube.com/watch?v=96zODNZ_fBc

Za ščepec aktualnih koreografov:

- **Ohad Naharin**
<https://www.youtube.com/watch?v=D2jmN-AOD4c>
- **Alexander Ekman**
https://www.youtube.com/watch?v=qBHK7FOy_Jo
- **Sharon Eyal in Gai Behar**
<https://www.youtube.com/watch?v=ddyIj0x3ZiE>
- **Johan Inger**
<https://www.youtube.com/watch?v=0bEyBdUIHTA>
- **Akram Khan**
<https://www.youtube.com/watch?v=U0CuMWTQUy8>
- **Edward Clug**
<https://www.youtube.com/watch?v=6-CLOZyUM28>

V sodobni plesni umetnosti je med koreografi malo žensk, tudi zato se zdi Valentina Turcu toliko dragocenejša ustvarjalka. Četudi lahko zveni pristransko in nekorektno, so značilnosti, ki jih temu spolu radi pripisujemo, morda pomemben razlog pretanjene občutljivosti, ki ključno zaznamuje njene koreografije.

Povezava klasičnega plesnega besednjaka in inovativne kombinatorike njegove rabe je za gledalce neponovljiva čustvena izkušnja privzdignjene lepote. Ta se v ustvarjalnem procesu v resnici rojeva v izhodiščni literaturi in se nato s poglobljeno pozornostjo prenaša v gib – nikoli nastopaški, samozadosten ali kako drugače prazen, četudi odločen, eleganten in polnokrven. Celoto pri Turcujevi zmeraj zaokrožuje prefinjeno in pozorno oblikovanje (običajno minimalistične) vizualne opreme predstave, ki z nanašanjem novih nians dogodek umesti na višjo estetsko in sporočilno raven.

Postanite koreografski detektivi

Spomnite se izrazitih ali ponavljajočih plesnih gibov v predstavi, potrudite se obuditi vsaj eno gibalno/plesno (= koreografsko) kombinacijo. Skušajte jo ponoviti. Ob tem bodite pozorni tudi na dinamiko in ritem, smer gibanja in razporeditev plesalcev v prostoru, lahko dodate tudi glasbo.

BESEDNO IN NEBESEDNO SPORAZUMEVANJE

Nekatera sporočila v predstavi so tudi pantomimična – npr. mala Nana je jezna na prijatelja, ki jo pozabi v morju; ded kratkočasi Nano, ki je žalostna, ker ata ni; ded kot superman ...

V življenju

Način sporazumevanja z besedami imenujemo besedna komunikacija in je ena izmed ključnih sposobnosti, ki ljudi ločuje od živali. Besedno sporazumevanje lahko poteka govorno ali pisno. Pri govorni komunikaciji so pomembni ton in višina glasu, hitrost govorjenja, premori itd. Obstaja pa še nebesedna komunikacija, ki je povezana z držo telesa, obrazno mimiko, očesnim in telesnim stikom, gibanjem v prostoru, kretnjami, gestami in drugimi nebesednimi znaki. Nebesedna komunikacija je pomembna tudi pri komuniciranju z ljudmi, ki ne govorijo istega jezika. Besedno in nebesedno sporazumevanje se med seboj povezujeta in dopolnjujeta.

Gibalna komunikacija je izrazita pri gluhih ljudeh – njihovo sporazumevanje temelji izključno na znakovnem jeziku, pri katerem uporabljajo roke, obraz, ustnice in druge dele telesa.

Slovenski znakovni jezik

<https://www.youtube.com/watch?v=laol0BdwTPY>

Na odru

Pantomima je zanimiva umetniška zvrst, ki temelji na nebesednem sporočanju. Pantomimiki na odru sporočajo zgodbo samo skozi telesne gibe in obrazno mimiko. Pantomima se je pojavila že v času antične Grčije, a se je v sodobno obliko pantomime razvila šele v devetnajstem stoletju. Tradicionalno so pantomimiki oblečeni v črno-bela in rdeča oblačila, obraz pa imajo premazan z belo barvo.

Za razvoj pantomime so pomembni Jean-Gaspard Debureau in njegovi nasledniki Jacques Copeau, Étienne Decrouz, Jacques Lecoq in Jacques Tati. Eden najznamenitejših pantomimikov je nedvomno Charlie Chaplin, ki je zaslovel z nemimi filmi.

Moderni časi, nesmiselna pesem

https://www.youtube.com/watch?v=0daS_SDCT_U

Zlata mrzlica, ples s štručkami

<https://www.youtube.com/watch?v=4DLdMa98JdM>

POEZIJA

Besedilo v predstavi je pretežno vezano – sestavljajo ga Ježkove pesmi, ki jih v slogu in (občasno) v obliki povzemajo tudi na novo spisani Gazvodovi dialogi.

Posebnost Naninih pesmi je, da niso namenjene samo otrokom, temveč so naslovniško odprte – naslavlja tudi odrasle. To zagotavljajo njihove teme, na videz preprost, a bogat slog in presenetljive ubeseditvene perspektive (humor, nonsens). Imajo enostaven ritem, vključujejo različne vrste ponovitev, so čustveno bogate in k čustvenemu doživljanju nagovarjajo tudi naslovnike. Od otrok terjajo angažirano spremljanje – niso povsem prilagojene (le) njihovem izkušenjskemu okviru, temveč otroke (varno!) vodijo k odkrivanju in nadgradnji izkušenj. Odpirajo vprašanja, ki so mladim (vseh starosti) blizu, z njimi se zlahka poistovetijo, zato se nanje naklonjeno odzivajo. Seveda se Ježek s svojo nagajivostjo spretno izmika neposrednemu žuganju: po klasifikaciji dr. Igorja Saksida pesmi zagotovo ne sodijo ne v vzgojno-poučni ne v idealizacijski tip, temveč pripadajo zbliževalnemu/dvogovornemu tipu otroških pesmi.

Skušajte Nanine pesmi opredeliti po namenu.

(Namig: uspavanke, šaljivke, pesmi o letnih časih in naravnih pojavih, o praznikih itd.)

Poezija ima celostno vlogo pri razvoju otrok. Preko igrivih rim se učijo o življenju, navajajo se izražati čustva, urijo se v jezikovno-govornih veččinah, vadijo razumevanje in uporabo enega najpomembnejših sredstev za preseganje banalnosti – metafore.

Ščepec domačih nagajivih skozi čas

- Fran Levstik: *Najdihojca*
- *Enci benci na Kamenci*
- Oton Župančič: *Pisanice; Lahkih nog naokrog; Sto ugank; Ciciban in še kaj*
- Kajetan Kovič: *Franca izpod klanca; Zlata ladja; Maček Muri; Mačji sejem* idr.
- Tone Pavček: *Sončece v žepu; Prave (in neprave) pesmi; Juri Muri v Afriki; Majnice, fulaste pesmi; Deček gre za soncem* idr.
- Dane Zajc: *Bela mačica; Abecedarija; Na papirnatih letalih; Te rože so zate* idr.
- Saša Vegri: *Mama pravi, da v očkovi glavi; Kaj se zgodi, če kdo ne spi; Naročje kamenčkov* idr.
- Niko Grafenauer: *Pedenjped; Nebotičniki, sedite; Kadar glava nad oblaki plava* idr.
- Boris A. Novak: *Prebesedimo besede!; Čarovnije sveta; Kako rastejo stvari; Vserimje* idr.
- Andrej Rozman Roza: *Črvice pesmi, Rimanice za predgospodiče;*

Mali rimski cirkus; Tih bot dedi; Rimuzine in črkolazen idr.

- Anja Štefan: *Lonček na pike; Svet je kakor ringaraja; Drobtine iz mišje doline* idr.
- Peter Svetina: *Mimosvet; Pesmi iz pralnega stroja; Molitvice s stopnic*

NONSENS

Dr. Barbara Simoniti (*Nonsens*, 1997) pravi, da Slovenci nismo tako naklonjeni nonsensu kot Angleži, morda zato ker »Bralcu, ki je vaje ustaljenih zgodb po trdnih vzorcih in danih interpretacij, utegne nonsens kaj hitro postati neprijeten«. Takšno govorno, pisno in drugo simbolno sporazumevanje brez prepoznavnega smisla je duhovni nasprotni pol znanosti, dogaja se na ravni razuma in jezika. Nonsens besedilo ima v sebi nekakšno lastno noro logiko, njegov svet je *narobe svet*, vendar je njegova logika načrtovana in natančna.

Peter Svetina (*Nonsens in družbeni konteksti*, 2015) nonsens primerja s kriminalko: tudi nonsens je tako kot kriminalka duhovna igra logike, kjer se pripovedovalec s pomočjo logike poigrava z bralečevimi pričakovanji in tem pričakovanjem ne ustreže; tako kot bralec kriminalke v nenehnem tekmovanju z detektivom sooblikuje detektivsko tekmo, tako bralec nonsensa z odkrivanjem pomenskih stranpoti tekmuje (sodeluje) s pripovedovalcem in ob njem in z njim šele dela besedilo (v našem primeru soustvarja predstavo). Potrebne je nekaj sproščenosti, svojeglavosti, zaupanja, nagnjenosti k humorju, zavedanja sedanjega trenutka in odsotnost potrebe po smislu.

Poiščite primere nonsensa v Naninih pesmih.

(Namig: morje prevrača kozolce idr.)

Ščepec literarnega nonsensa

- Lewis Carroll: *Alica v Čudežni deželi; Alica v ogledalu*
- Babette Cole: *Dr. Hov; Vsega po dvoje* idr.
- Roald Dahl: *Čarli in tovarna čokolade; Jakec in breskev velikanka; Odvratne rime* idr.
- Daniil Harms: *Si videl leva?*
- Fran Milčinski: *Butalci*
- Frane Milčinski Ježek: *Zgodbe o zamorčku Bambuleju in vrtoglavi žirafi*
- Jo Nesbø: zgodbe o doktorju Proktorju
- Lila Prap: *Zgodbe in nezgodbe*
- Andy Stanton: zgodbe o gospodu Gnilcu
- Dr. Seuss: *Zelena jajca in krača; Muc Kapuc; Lisica Nogavica*

- Leopold Suhodolčan: *Krojaček Hlaček*
- Peter Svetina: *Modrost nilskih konjev; Kako zorijo ježevci; Timbuktu, Timbuktu*

HUMOR

Frane Milčinski Ježek si je nadel naziv klovn ali »dvorni norec njegovega veličanstva – Človeka«. Jeseni leta 1958, ob 25-letnici humorističnega dela, je prejel naziv *doctor humoris causa*. V časopisnem poročilu o tem dogodku je bilo zapisano: »Biti humorist je težko; biti dober humorist je dvakrat težko; biti umetnik v humorju, je svetla izjema. In ta izjema je Frane Milčinski – Ježek.«

Življenje je resna stvar, pogosto žalostna, le včasih smešna. Humor je bistroumna in pretanjena lastnost, ki razkriva in predstavlja smešno plat življenja. V njem ni nobenega podtona sovražnosti, iz njega veje globoka in pogosto prostodušna človeška naklonjenost. Zato – kot pravi Carlo M. Cipolla (*Allegro ma non troppo*, 2002) – je družbena dolžnost človeka, da ne zamudi nobene priložnosti za prakticiranje humorja. Tudi Mark Twain je na strani humorja: »Humor je človeku največji dar.«

Strokovnjaki ugotavljajo, da v otroški poeziji prevladuje nonsens, ki temelji na besedni komiki, v prozih in dramskih igran pa je več situacijske komike, manj značajske.

Povzemite humorne elemente v besedilu in odrskih prizorih.

(Namig: *kolesarska nesreča* za odrom ipd.)

Po Franetu Milčinskem Ježku se imenuje Ježkova nagrada. Od leta 1989 jo podeljuje RTV Slovenija »v želji, da bi vzpodbudila izvirne dosežke in opuse v zvrsteh radijske in televizijske ustvarjalnosti, ki sledijo žlahtni tradiciji Ježkovega duha«. Ob obletnicah podelijo tudi Ježkovo nagrado za življenjsko delo. Slednjo so do sedaj prejeli štiri mojstri: Tone Partljič, Urban Koder, Tone Fornezzi Tof in Jurij Souček.

Poglejte seznam nagrajencev in raziščite njihovo ustvarjanje:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Je%C5%BEkova_nagrada

VIDEOPROJEKCIJA

Videoprojekcija je prenašanje videoposnetkov in slik s pomočjo optične naprave (projektorja) na platno, steno, steklo, tudi na neravno površino. Oblikuje se v umetniške ali didaktične namene. Z razvojem tehnologije postaja v gledališču pomemben in pogosto sestavni del scenografije.

Uporablja se v kombinaciji z analogno scensko opremo in zaokrožuje podobo dogajalnega prostora tudi v razpoloženjskem smislu, pri čemer omogoča dinamične preobrazbe in spremembe. Tudi realistični posnetki delujejo simbolno, obenem pa širijo prostor za fizično izvedbo predstave, kar je posebej pomembno pri plesnih uprizoritvah. Avtor videa v predstavi Rok Predin, diplomirani akademski slikar po poklicu, večkrat nagrajen za svoje ustvarjanje na področju animacije, je projekcijo zasnoval kot animirani film. Za *risanke* se je ogrel že kot otrok, je povedal v enem od intervjujev, po diplomi pa se je preizkušal v številnih formatih: glasbenih videospotih, kratkih animiranih filmih, gledaliških in lutkovnih videoprojekcijah idr.

Viktor za posebne dosežke v letu 2012

https://www.youtube.com/watch?v=_32wtrYXRwM

Leta 2016 je izšel dragocen nacionalni priročnik *Animirajmo!* Pripravo je spodbudila potreba po celoviti predstavitvi vsebin s področja filmske animacije ciljnemu občinstvu – vzgojiteljem, učiteljem, profesorjem, mentorjem, izvajalcem obšolskih in zunajšolskih dejavnosti ter staršem pa tudi otrokom in mladim. Priročnik je sestavljen iz teoretskega in praktičnega dela: najprej se sprehodi skozi zgodovino in premisli o pomenu animiranega filma, predstavi svet optičnih igrač pred prihodom animacije, postreže s povezavami med filmsko govorico in animacijo ter predstavi različne tehnike animacije; v praktičnem delu nato naniza nekatere domače avtorje ter ob njihovem delu ponudi smernice in napotke za izvedbo projekcije s pogovorom, doda odlične primere dobrih praks in predloge delavnic pri pouku, vključno z možnostmi umestitve v vzgojno-izobraževalni proces, in zaključi s priročnim slovarčkom in priporočeno literaturo. Priročnik je prosto dostopen na spletu:

Animirajmo! Priročnik za animirani film v vrtcih in šolah. Zavod RS za šolstvo: Ljubljana, 2016.

<https://www.zrss.si/digitalnajniznica/animirajmo/files/assets/basic-html/index.html#1>

LUNA (zglede raziskovanja za radovedne)

Ime Luna izhaja iz latinske besede *lucere* (= sijati). Luna je naravni satelit, ki kroži okrog Zemlje. Astronomi (znanstveniki, ki se ukvarjajo z zunajzemeljskimi pojavi v vesolju) so ugotovili, da naj bi Luna nastala pred več sto milijoni let, ko je v Zemljo trčil meteorit (delec iz vesolja, ki pade v Zemeljsko površje). Od Zemlje je oddaljena 384.400 km. Lunino površje je sestavljeno iz ravnin (temne pege) in gorstev (svetle pege). Čeprav temne dele Lune včasih imenujemo Lunina morja, na Luni ni ne vode in ne ozračja, zato človek na Luni ne bi mogel preživeti.

Luna je od nekdaj v človeku zbuja radovednost. S svojimi silami namreč močno vpliva na življenje na Zemlji. To lahko opazimo pri gibanju morja, kar je pomembno za ribiče in mornarje. Temu pojavu rečemo plimovanje ali bibavica. Ob plimi se gladina morja dvigne, ob oseki se zniža. Lunine značilnosti so pomembne tudi pri koledarskih spremembah. Nekateri vrtnarji in sadjarji glede na njen položaj prilagajajo dneve setve in pobiranja pridelkov.

Zanimivosti

- Znanstveniki so Lunina morja, gore, kraterje in ostale tvorbe poimenovali z zanimivimi imeni: Morje mraza, Morje tišine, Morje nektarja, Morje spoznanja, Morje oblačnosti itd. Gorske predele na Luni so poimenovali po gorovjih, ki jih najdemo na Zemlji: Alpe, Kavkaz, Karpati, Apenini itd. Različni Lunini kraterji in druge tvorbe so poimenovani po zgodovinski pomembnih ljudeh, npr. krater Vega po slovenskem matematiku Juriju Vegi.
- Luna se pojavlja v folklori, vraževerju, mitih, legendah in pravljicah ljudstev po vsem svetu. V kitajski mitologiji je mit o zajcu, ki živi na Luni in nenehno melje zelišča za nesmrtno. Eno izmed priljubljenih verovanj je tudi folklorno prepričanje, da je Luna narejena iz zelenega sira – izhaja iz zgodbe o preprostemu človeku, ki nekega dne zagleda Lunin odsev na vodi in ga zamenja za velik hlebec sira.
- Prvi človek, ki je stopil na Luno, je bil ameriški astronom Neil Armstrong, in sicer julija 1969.
- V slovenskem jeziku se beseda Luna večkrat pojavlja v stalnih besednih zvezah. Za koga, ki ni v stiku z resničnostjo, rečemo, da je na Luni. Če hočemo za nekoga reči, da je neumen ali čudaški (tudi drugačen), rečemo, da je padel z Lune. Če je nekdo zmeden, ga nosi Luna. Če kdo nemočno preti, rečemo, da laja v Luno.

Ugotovite, kaj pomeni Luna v *Naninih pesmih*. Kaj simbolizira? In kaj povzame ded v zvezi z Luno?

Poiščite še kak drugi izrazit motiv v predstavi in ga podobno raziščite (npr. morje, pust, letni časi).

8 Ustvarjajte

(NE)KVIZ

Igrajte se ustvarjalni kviz.

Otroke razdelite v skupine po 3–5 in jim razdelite po 3–5 izvirnih vprašanj. Vprašanja naj ne bodo šolska, temveč nenavadna, kot jih našteva ded na začetku predstave, npr.: kako so ovce na nebo prišle, kako želva hladilnik spravi v oklep, zakaj me peče glava, kadar ugriznem v sladoled. Odmerite čas in dovolite otrokom, da glasno razpravljajo in oblikujejo duhovite, lahko tudi nesmiselne odgovore.

Vsaka skupina pripravi po en odgovor na vsako vprašanje. Skupine odgovarjajo ena za drugo. Skupaj se odločite, kateri so najbolj izvirni, in jih zapišite. Lahko jih razstavite na vidnem mestu, da vas bodo razveseljevali med resnim učenjem.

DEDKI IN BABICE

Dedki in babice so neusahljiv vir zgodb. Intervjuvajte jih, zberite fotografije, predmete, zvočne in video posnetke in pripravite celovite predstavitve.

Primeri možnih vprašanj:

Katere igre so se igrali kot otroci?

Kako do živeli? Kako so se družili? Kaj so se učili v šoli? Katero glasbo so poslušali? S čim so se ukvarjali? Ali so imeli prijatelje? Kakšni so bili? Kako sta se spoznala dedek in babica? Kaj sta bila po poklicu?

In tako dalje ...

Navdih

<https://www.032.ua/news/2944401/mama-moei-mami-v-merezi-opublikovali-7-zvoruslivih-videoistorij-pro-babus?fbclid=IwAR1ZitmgFXRAbcD8FA8npPKfqM-cjLi-mEE95M2TWndCMi1xNkcWKJOzpl0>

RAZSTAVLJENI SPOMINI

Organizirajte muzej spominov.

Izberite ljub predmet, ki vas spominja na kak pomembni dogodek – na počitnice, izlet, praznovanje, družinski dogodek, igro, druženje ali kaj drugega. Tukaj res ni pravila!

Napišite kratek sestavek, opis dogodka, in pojasnite, kako se izbrani

predmet povezuje z njim.

Predmete razstavite in jih opremite s sestavki – na tak način boste ustvarili intimen muzej, zbirko spominov, ki jih boste podelili z drugimi.

Navdih

<http://www.museumofmaterialmemory.com/>

ŠKATLA SKRBI

Otroci pogosto doživljajo separacijsko tesnobo, pomagajte jim – izdelajte škatlo skrbi.

(Namig: izogibajte se poimenovanjem, ki bi vsebovala besede strah, pogum, tesnoba, stiska ipd.)

Poiščite kakšno škatlo s pokrovom (škatla za čevlje je odličnih dimenzij!).

Otrokom naročite, da jo skupaj okrasijo. Usmerjajte jih pri odločanju o motivih in tehniki.

(Namig: kolaž se utegne izkazati kot zelo primerna tehnika.)

Izdelajte tudi lep napis (Škatla skrbi) in ga na koncu pritrdite na pokrov.

Škatlo namestite na otrokom vidno in dosegljivo mesto.

Pojasnite jim, čemu bo služila škatla: vanjo bodo lahko kadarkoli spravljali narisane in/ali zapisane zgodbe/situacije, ki jih skrbijo, plašijo, medejo. Ko bodo varno spravljene v škatli in čvrsto pokrite s pokrovom, jih ne bo treba več nositi s seboj. Trdovratne skrbi lahko odvržejo tudi večkrat!

DRUŽABNI KAMNI

Nana pravi, da kamni, kadar so sami, grdo govorijo, kadar so v družbi, pa so čisto prijazni.

Vsakdo naj poišče dovolj velik kamen, ga označi (da si ga bo zapomnil), si ga pozorno ogleda in ga v skladu s tem poimenuje.

Ko bodo kamni poimenovani, določite stalen prostor, ravno površino, na katero jih boste lahko razporedili kot na oder.

Otroci naj kamne namestijo tako, kot si želijo – v skupine, pare, posamezno, blizu in daleč, stikoma in vsaksebi ...

Nato otroke poprosite, da vam pojasnijo razporeditev: zakaj je takšna, kako se (kamni) pri tem počutijo, ali so zadovoljni, ali grdo govorijo, so prijazni ...

(Igra ima smisel, če se ponavlja in spreminja iz dneva v dan ali iz tedna v teden, v njej kamni – v primitivni igri vlog – nadomeščajo svoje lastnike/ avtorje in predstavljajo subjekte v zamrznjeni sliki, ki odkriva notranja stanja, razpoloženje in odnose v skupini.)

LOVILEC SANJ

Nekateri otroci zvečer težko zaspijo – niso utrujeni, skrbi jih odhod, bojijo se teme ... Razlogov za to je veliko, to je tudi zelo običajen in pogost pojav v razvoju, predvsem v obdobjih večjih sprememb (npr. odhod v vrtec ali šolo ipd.).

Izdelajte lovilec sanj kot most med budnostjo in spanjem, nekakšen amulet in okras hkrati.

Lovilec sanj je v kulturah ameriških domorodcev ročno izdelan predmet, zasnovan na obroču (tradicionalno iz vrbe), v katerega je vpletena mreža. Lahko je okrašen z različnimi predmeti, največkrat s peresi.

Nekateri verjamejo, da lovilci sanj privlačijo sanje v svoje mreže, dobri duhovi najdejo pot skozi luknjo, lebdijo med posvečenimi peresi in bdijo nad spečimi, slabi duhovi pa se ujamejo v mreže in se stopijo v jutranjem soncu. Drugi so prepričani, da lovilec ujame sanje in jih shrani, da se jih zjutraj spomnimo.

Preprosta navodila

<https://www.youtube.com/watch?v=Z6zZepqpxQk>

<https://www.youtube.com/watch?v=0unJatJy2Js>

KLOVNI

Klovn je komični lik, zabavljач, duhovit nerodnež, tudi akrobat. Njegova najbolj izrazita stereotipna lastnost je – rdeč nosek. Klovnu oprostimo napake, spodrsjaje in nagajivosti – celo smejimo se jim in jih spodbujamo. Uporabljajte rdeči nosek, kadar so pri pouku na vrsti zapletene učne vsebine ali pri pogovoru, kadar se zgodi kaj žalostnega/resnega/jeznega. Naj bo na voljo tudi v odmorih med delom – za sprostitvev in varnost. Naj postane rdeči nosek nekakšna prva pomoč, po kateri lahko posežejo tudi otroci, kadar so v stiski – ko so vprašani, pišejo test ali se soočajo s katero drugo zahtevno šolsko nalogo.

Spomnite se Marka Twaina: »Humor je človeku največji dar!«

Patch Adams za navdih

<https://www.youtube.com/watch?v=byPJ22JDFjI>

BREZ BESED!

Pantomima je igra, pri kateri brez uporabe besed pokažemo izbrana gesla. Sodelujoče razdelite v skupine – ekipe.

Na listke napišite/narišite gesla (naslove knjig ali filmov, imena znanih

literarnih, filmskih ali televizijskih junakov, tudi športnikov, predmetov, pojmov, občutij itd.). Z otroki se lahko vnaprej dogovorite za tematsko polje, s katerega izbirate gesla – lahko v povezavi s predstavo.

Eden izmed članov ekipe povleče listek z geslom. Z uporabo gibov in kretenj bo predstavil geslo drugim članom ekipe.

Omejite čas, ki je na voljo za ugibanje, in ga merite.

Če člani ekipe ugamejo geslo v predvidenem času, dobijo točko.

Ekipe se med seboj izmenjujejo, izmenjujejo pa se tudi pantomimiki znotraj ekip. Medtem ko ena ekipa ugiba, druge spremljajo potek in se učijo spretnosti z opazovanjem.

Zmaga tista ekipa, ki pri enakem številu ponovitev prikazov zbere največ točk.

Izberite tudi način in obliko nagrajevanja. Kaj če bi zmagovalna ekipa recimo smela za skupinski ogled izbrati katerega od duhovitih pantomimičnih prizorov iz časov nemega filma – ponudite jim možnosti. (Namig: seznam sestavite s pomočjo kanalov Youtube ali Vimeo.)

GLASBILA

S pomočjo priročnikov izdelajte izvirna glasbila:

- Kaja Avberšek, Peter Kus, Boštjan Gorenc, *Pojočni grad*: priročnik za gradnjo izvirnih instrumentov v stripu! Ljubljana: Forum, 2010.
- Kaja Avberšek, Peter Kus, Boštjan Gorenc, *Igrišče*: mini priročnik za gradnjo izvirnih instrumentov v stripu! Ljubljana: Forum, 2011.

9 Bralni seznam

KNJIGE O DRUŽINI IN ZADEVAH OTROK

3+

- Eric Carle: *Ali ima tudi kenguru mamo?; O miški, ki je iskala prijatelja*
- Nataša Konc Lorenzutti: *Mi smo slike*
- Kajetan Kovič: *Moj prijatelj Piki Jakob*
- Leo Lionni: *Mali modri in mali rumeni*
- Lila Prap: *Živalske uspavanke; Male živali; Moj očka*
- Slavko Pregl: *Radovedne pravljice; Slaščičarna pri veseli Eli*
- Camilla Reid: *To je Sara: knjiga o tem, kako je biti majhen*
- Slovenska ljudska: *Janček ježek*
- Brigitte Weninger: *Otrok je otrok*

5+

- Quentin Blake: *Benjamin*
- Kathryn Cave: *Drugačen*
- Lauren Child: *Nisem zaspana in ne bom šla spat; Za šolo sem absolutno še premajhna*
- Julia Donaldson: *Zverjasec; Zverjašček*
- Paul Friester: *Sovica Jokica spet joka*
- Jelka Godec Schmidt: *Gremo v vrtec Pri veseli kravi*
- Niko Grafenauer: *Brez moči je vsak ukrep, Pedenjped ima spet rep; Pedenjped*
- Isol: *Poredni Petit; Družinska skrivnost*
- Nataša Konc Lorenzutti: *Ravno prav velik*
- Sam McBratney: *A veš, koliko te imam rad?*
- Maurice Sendak: *Tja, kjer so zverine doma*
- Barbara Simoniti: *Andrej Nespanec*
- Anja Štefan: *Gugalnica za vse*

9+

- Nataša Konc Lorenzutti: *Kdo je danes glavni; Kakšno drevo zraste iz mačka*
- Majda Koren: *Eva in kozel*
- Polonca Kovač: *Kaja in njena družina*
- Svetlana Makarovič: *Veveriček posebne sorte*
- Matjaž Pikalo: *Luža; Samsara; Genija*

PESMI V SLIKANICAH

3+

- Janez Bitenc, Daša Simčič, Daša (ilustr.):
Kuža Pazi: izbor najbolj priljubljenih otroških pesmi Janeza Bitenca
- Kristina Brenk, Jelka Reichman (ilustr.): *Čez vodo čez rečico*
- Roman Gašperin (ur.); Zvonko Čoh (ilustr.): *Enci benci na kamenci*
- Lila Prap: *Kam gredo sanje*
- Andrej Rozman, Damijan Stepančič (ilustr.):
Mihec gre prvič okrog sveta

5+

- Roald Dahl, Quentin Blake (ilustr.): *Odvratne rime; Zverine grdine*
- Milan Dekleva, Štefan Planinc (ilustr.): *Pesmi za lačne sanjavce*
- Julia Donaldson, Axel Scheffler (ilustr.):
Polž na potepu na kitovem repu
- Niko Grafenauer, Marjan Manček (ilustr.):
Pedenjped gre v pedenj svet
- Niko Grafenauer, Lidija Osterc (ilustr.): *Pedenjped*
- Niko Grafenauer, Karel Zelenko (ilustr.): *Skrivnosti*
- Juan Kruz Igerabide, Mojca Fo (ilustr.): *S prstom na luni*
- Srečko Kosovel, Jelka Reichman (ilustr.): *Medvedki sladkosnedki*
- Kajetan Kovič, Jelka Reichman (ilustr.): *Maček Muri*
- Feri Lainšček, Jana Vizjak (ilustr.): *Cicibanija: pesmi za otroke*
- Boris A. Novak, Tomaž Križišnik (ilustr.): *Domišljija je povsod doma*
- Tone Pavček, Kostja Gatnik (ilustr.): *Čenčarija*
- Tone Pavček, Ingrid in Dieter Schubert (ilustr.): *Živalski ringaraja*
- Andrej Rozman, Zvonko Čoh (ilustr.): *Mali rimski cirkus*
- Andrej Rozman, Zvonko Čoh (ilustr.): *Pesmi iz rimogojnice*
- Peter Svetina, Ana Zavadlav (ilustr.): *Molitvice s stopnic*
- Peter Svetina, Damijan Stepančič (ilustr.): *Domače naloge*
- Bina Štampe Žmavc, Danijel Demšar (ilustr.): *Vprašanja srca*
- Saša Vegri, Marjan Manček (ilustr.): *Mama pravi, da v očkovi glavi*
- Dane Zajc, Lidija Osterc (ilustr.): *Bela mačica*
- Oton Župančič, Marlenka Muck Stupica (ilustr.): *Mehurčki*

9+

- Niko Grafenauer, Zvonko Čoh (ilustr.):
Halomušnice, telefonske pesmi o živalih
- Tone Pavček, Damijan Stepančič (ilustr.):
Majhnice in majnice: pesmi mnogih let za mnoge bralce
- Andrej Rozman, več avtorjev (ilustr.): *Pesmi iz galerije*
- Thomas Stearns Eliot, Axel Scheffler (ilustr.): *Mačke*
- Tomaž Šalamun, Arjan Pregl (ilustr.): *Modro ne bo*
- Bina Štampe Žmavc, Danijel Demšar (ilustr.): *Roža v srcu*

NEKAJ VESOLJA IN LUNE IN ZVEZD

3+

- Caroline Castle, Paul Nicholls (ilustr.): *Malica v vesolju*

5+

- Janet Bingham, Rosalind Beardshaw (ilustr.): *Lahko noč, čarobna luna*
- Jonathan Emmett, Vanessa Cabban (ilustr.): *Kako je krtek klatil luno*
- Aino Havukainen, Sami Toivonen: *Tine in Bine v vesolju*
- Feri Lainšček, Igor Ribič (ilustr.): *Planet Jojo*
- Oisín McGann: *Odštekani dedek in leteči krožnik*
- Igor Palčič, Dunja Zupančič (ilustr.): *Lun Krajc*
- Vid Pečjak, Štefan Planinc (ilustr.): *Drejček in trije Marsovčki*
- Margaret Rylan, Bridget MacKeith (ilustr.): *Robi in bitje iz vesolja*
- Valérie Thomas, Korky Paul (ilustr.): *Winnie v vesolju*
- Janja Vidmar, Damijan Stepančič (ilustr.): *Leteči krožnik na našem vrtu*

9+

- Sašo Dolenc: *Od genov do zvezd: osupljive zgodbe iz sveta znanosti*
- Hergé: *Odprava na luno* (strip)
- Hergé: *Pristanek na luni* (strip)
- Vytaute Žilinskaite, Gintaras Jocius (ilustr.): *Potovanje na Tandadriko*

14+

- Douglas Adams: *Štoparski vodnik po galaksiji*
- Jack Cheng: *Vesolje, me slišiš?*
- Antoine de Saint-Exupéry: *Veter, pesek in zvezde*
- David Bodanis: *$E=mc^2$: življenjepis najslavnejše enačbe na svetu*

PERSPEKTIVE

5+

- Benji Davies: *Dedkov otok*
- Stian Hole: *Garmannovo poletje*
- Alison Jay: *Iskanje včerajšnjega dne*
- Frane Milčinski, Gorazd Vahen (ilustr.): *Gusarska, heja bumbarasa!*
- Desa Muck: *Anica in skrivnostna maska*
- Primož Suhodolčan: *Ribo na glavo pa spat!*